

Prata om jobbet

samtalsträffar för att utveckla
språk- och yrkeskompetens i
vård och omsorg

Innehåll

Förord	2
Bra att veta innan du sätter igång.....	3
Vad är <i>Prata om jobbet</i> ?	3
Din roll som samtalsledare	3
Vilket innehåll tas upp på samtalsträffarna?.....	3
Anpassa efter din grupp	4
Materialet för samtalsträffarna	4
Hur stor ska gruppen vara?	4
Förberedelser inför träffarna	5
Utvärdering efter träffarna	5
Samtalsträff: Hur vi bemöter brukarna	7
Samtalsträff: Muntlig kommunikation med brukarna	9
Samtalsträff: Skillnaden mellan envägs- och tvåvägskommunikation.....	11
Samtalsträff: Förståelse för olika kulturer	15
Samtalsträff: Sekretess och tystnadsplikt	17
Övningsexempel om sekretess och tystnadsplikt.....	19
Samtalsträff: Telefonsamtal i vår yrkesroll	21
Samtalsträff: Muntlig rapport mellan kollegor.....	23
Samtalsträff: Att bedöma hälsotillstånd 1 – se, lyssna, känna	25
Samtalsträff: Att bedöma hälsotillstånd 2 – smärta, andning, rörlighet och tal	27
Samtalsträff: SBAR – att rapportera strukturerat.....	30
Samtalsträff: Skriftlig dokumentation.....	33
Samtalsträff: Vård i livets slutskede – våra tankar och erfarenheter	36
Samtalsträff: Vård i livets slutskede – vårdplan och åtgärder	39
Samtalsträff: Vård i livets slutskede – när döden inträffar	42

Förord

På en arbetsplats finns mycket kunskap som är värd att lyfta i hela arbetsgruppen. Hur hanterar man exempelvis ett svårt telefonsamtal? Vad innebär sekretess för ens yrkesroll? Att känna sig trygg med att man alltid kan fråga en kollega om råd är viktigt, och i arbetsgruppen finns värdefulla erfarenheter som borde spridas till alla. Så, hur skapar vi tillsammans förutsättningar för reflektion och erfarenhetsutbyte?

Under vintern 2022 började vuxenutbildningen UJC Boländerna och Vård- och omsorgsförvaltningen i Uppsala kommun utveckla en metod för att möta personalens behov av att prata om viktiga frågor som sekretess och bemötande. Metoden har nu utvecklats till det som går under namnet *Prata om jobbet*, tack vare att projektet togs upp av Vård- och omsorgscollege och finansierades av Arbetsförmedlingens främjandemedel.

Prata om jobbet är en samtalsserie för personalgrupper, med syfte att utveckla språk- och yrkeskompetensen inom vård och omsorg.

Prata om jobbet innehåller den här handledningen för dig som samtalsledare. För de som deltar i samtalet finns ett material där de kan anteckna, både för att träna på att skriva och för att komma ihåg. *Prata om jobbet* innehåller också information för chefer. Där beskrivs chefens roll när ni arbetar med materialet.

Materialet har tagits fram i nära dialog med arbetsplatser. Det ligger också i linje med Socialstyrelsens *Språkförmåga i äldreomsorg, underlag för bedömning och utveckling*.

Inget av det här arbetet hade varit möjligt utan de engagerade personalgrupper, chefer, lärare och elevgrupper som deltagit i pilotstudien *Prata om jobbet*. De har lagt ner arbetstid och lektionstid och vågat testa något nytt. Stort tack till alla!

Zenita Cider, VD

Vård- och omsorgscollege

Bra att veta innan du sätter igång

Vad är *Prata om jobbet*?

Prata om jobbet är en serie samtalsträffar, där du och dina kollegor träffas och pratar om frågor som är viktiga för er i ert arbete. Ni kommer att diskutera, reflektera, se filmer och göra olika övningar. Det är ett aktivt sätt att utveckla ert yrkesspråk.

Vid träffarna delar ni med er till varandra av era kunskaper och erfarenheter, och på så sätt förenas språkutveckling och kompetensutveckling. Alla lyssnar på varandra och alla får komma till tals – även den som har mindre erfarenhet eller är ny på jobbet.

Din roll som samtalsledare

Du som leder träffarna är också med i diskussionerna, precis som alla andra. Samtidigt har du som uppgift att fördela ordet, så att alla får prata. Du behöver också se till att ni håller tiden.

Tänk gärna på att stämma av så att alla förstår, särskilt när det dyker upp ord som kan vara svåra.

Du behöver inte ha svar på alla frågor. Om ni kör fast kan ni anteckna frågan och ta den till chefen.

Vilket innehåll tas upp på samtalsträffarna?

- Hur vi bemöter brukarna
- Muntlig kommunikation med brukarna
- Skillnaden mellan envägs- och tvåvägskommunikation
- Förståelse för olika kulturer
- Sekretess och tystnadsplikt
- Telefonsamtal i vår yrkesroll
- Muntlig rapport mellan kollegor
- Att bedöma hälsotillstånd (två träffar)
- SBAR – att rapportera strukturerat
- Skriftlig dokumentation
- Vård i livets slutskede (tre träffar)

Innehållet är uppdelat på fjorton träffar som tar cirka 60 minuter. Du och dina kollegor kan välja själva i vilken ordning ni vill genomföra träffarna. Ni kan också välja att bara genomföra några av dem, om ni inte hinner eller inte behöver alla ämnen.

Anpassa efter din grupp

Till varje träff finns det förslag på diskussionsfrågor. Det viktigaste är inte att ni tar upp alla frågor, utan att det blir en bra diskussion som passar er grupp.

Materialet för samtalsträffarna

Till samtalsträffarna finns den här handledningen, Powerpoint-bilder och ett material för deltagarna. Alla tre finns att ladda ner på Vård- och omsorgscollege webbplats – sök på "Prata om jobbet" så hittar du, eller gå direkt till prataomjobbet.vo-college.se.

- **Handledningen** är för dig som leder träffarna. Här finns instruktioner för varje träff.
  - Du får förslag på hur du kan säga när du inleder, presenterar diskussionsfrågor och avslutar träffen. Du kan antingen följa förslagen eller bara använda dem som inspiration.
  - I instruktionerna står det om ni ska diskutera i helgrupp, i par eller reflektera enskilt. Meningen är att alla ska komma till tals.
  - Till varje punkt i träffarna står det hur lång tid den kan ta. Se det som ett förslag på hur du kan fördela tiden. Om ni har en lång diskussion kring någon fråga så kanske ni inte hinner allt. Det gör inget – det viktigaste är att diskussionen blir bra.
- **Powerpoint-bilderna** är ett stöd för både dig och deltagarna. Till varje träff finns det bilder, som du kan använda för att visa diskussionsfrågor och annat material som ni behöver under träffen.
- **Materialet för deltagarna** behöver du skriva ut och dela ut vid första träffen. Där finns alla diskussionsfrågor med plats för att anteckna svar och skriva upp viktiga ord. Det finns även en extra reflektionsfråga att fundera på efter varje träff.

Hur stor ska gruppen vara?

Det brukar vara lagom med 3–12 deltagare per samtalsträff. Då går det lättast att få igång en bra diskussion där alla vågar prata.

Förberedelser inför träffarna

- Möblera rummet så att alla kan sitta ner och se varandra – även du som samtalsledare, eftersom du också deltar i diskussionerna.
- Vid vissa träffar ska du visa korta videofilmer. Då behöver du tillgång till dator, skärm och högtalare. Det kan vara skönt att testa utrustningen i förväg.
- Till några av träffarna finns material (här i handledningen) som du behöver skriva ut eller kopiera innan ni ska ses.
- Allt annat som du behöver förbereda står först i instruktionen för varje träff.

Utvärdering efter träffarna

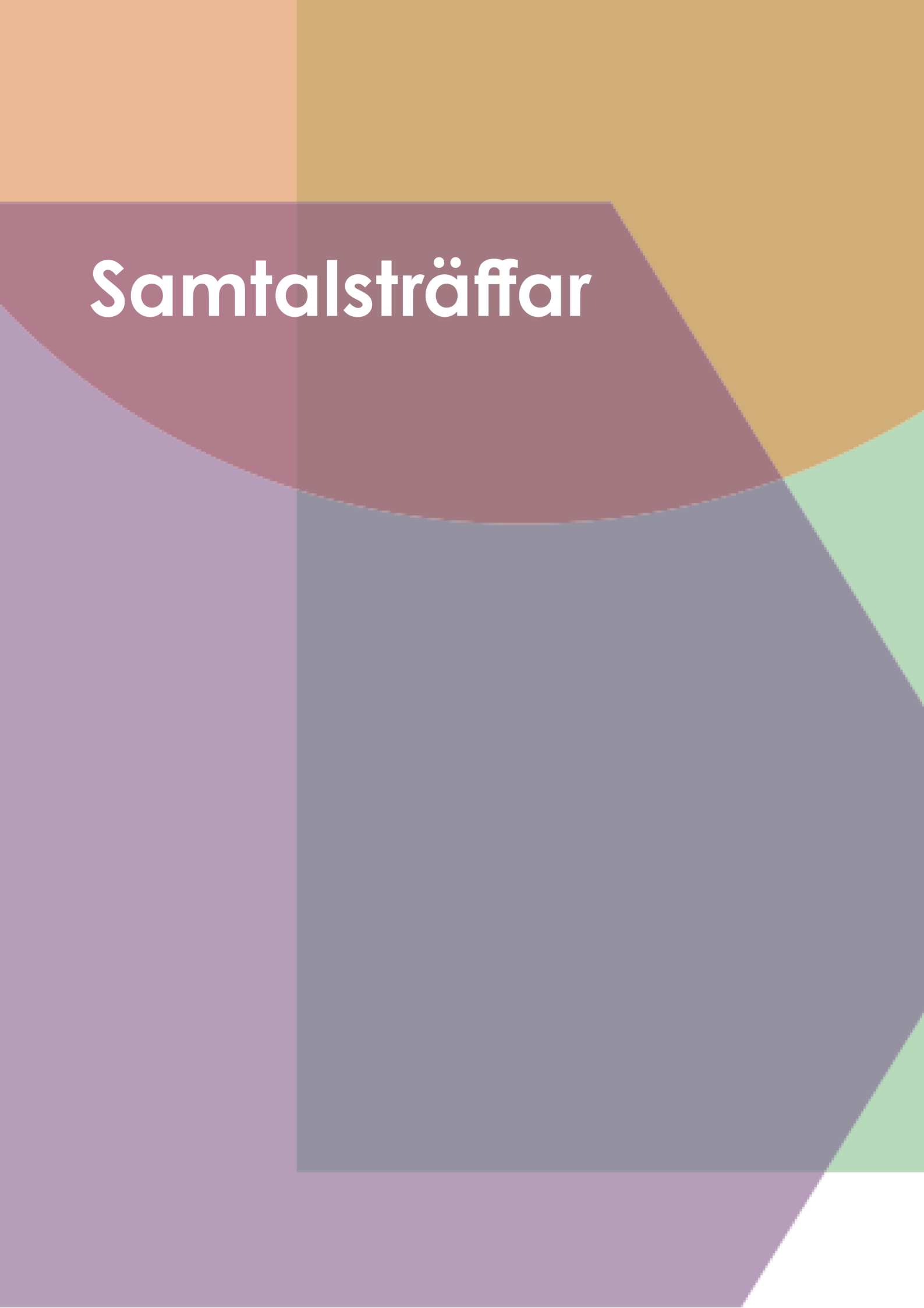
Efter en eller flera träffar kan ni välja att utvärdera hur det har gått. Det ger er en bild av hur uppskattad träffen eller träffarna var.

Här är ett förslag på hur ni kan göra:

1. Dela ut post-it-lappar till alla deltagare.
2. Låt alla svara på frågorna "Vad har varit bra i dag?" och "Vad kan vi göra bättre?".
3. Samla in lapparna.

Välj själva om ni vill ha en anonym utvärdering eller om deltagarna ska skriva under med sitt namn.

Stort lycka till!

Samtalsträffar

Samtalsträff:

Hur vi bemöter brukarna

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Titta på två korta filmer gemensamt, diskutera i mindre grupper, sammanfatta tillsammans.

Material: Post-it-lappar och pennor.

– Välkomna till den här träffen, där vi ska prata om hur vi bemöter brukare. Vi börjar med en presentationsrunda så att vi alla får säga vårt namn och berätta kort vad vi tänker om dagens ämne.

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Nu ska vi titta på två korta filmer som handlar om bemötande.

De två filmerna är gjorda av MoA Lärcentrum. Du hittar dem på Youtube:

Professionellt förhållningssätt – Bra bemötande?

<https://www.youtube.com/watch?v=42mxVByV-ho>

Professionellt förhållningssätt – ”Prata över huvudet”

<https://www.youtube.com/watch?v=g-KMYohyT1Y>

🕒 Titta på de två filmerna: 5 minuter

– Vi ska nu dela upp oss i par och diskutera bemötandet i filmerna.

Fråga 1: Hur skulle de i filmen kunna göra annorlunda, så att det blir ett bra bemötande?

Fråga 2: Hur kan du göra för att hjälpa en kollega som du hör prata över huvudet på en brukare?

🕒 Diskutera fråga 1 och 2 i par: 10 minuter

– Vad betyder orden ”lyhördhet”, ”empati” och ”respekt”? Vi ska sätta oss två och två och diskutera orden. Vi skriver våra förklaringar på post-it-lappar, en lapp per ord. Sedan sätter vi upp lapparna på väggen.

🕒 Diskutera i par, skriv förklaringar, sätt upp lappar: 10 minuter

Så här kan man förklara de tre orden. Vänta gärna med att visa förklaringarna tills alla har skrivit sina lappar.

Lyhördhet = att med alla sinnen lyssna in en annan person och vad hen säger med ord, kroppsspråk och blickar.

Empati = inlevelseförmåga, att kunna sätta sig in i en annans känslor utan att tycka synd om hen.

Respekt = att visa hänsyn till en annans egenskaper och åsikter.

– Nu kan vi alla gå och kolla på väggen med post-it-lappar.

🕒 Läs varandras lappar: 5 minuter

– Vi går tillbaka till våra par och fortsätter diskussionen.

Fråga 3: Varför är det så viktigt med lyhördhet, empati och respekt i vårt jobb?

Fråga 4: När kan det vara svårt att visa lyhördhet, empati och respekt?

Fråga 5: Vad ska vi göra för att vårt bemötande ska bli så professionellt som möjligt? Vilka är våra bästa tips?

🕒 Diskutera fråga 3–5 i par: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Nu ska varje par dela med sig av sitt bästa tips på professionellt bemötande. Alla får också berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

Muntlig kommunikation med brukarna

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Titta på en film gemensamt, diskutera i mindre grupper, sammanfatta tillsammans.

Material: Post-it-lappar och pennor.

Förbered: Testa utrustningen för att visa film.

– Välkomna till den här träffen, där vi ska prata om den muntliga kommunikationens roll i vårt arbete. Vi börjar med en presentationsrunda, så att alla får säga sitt namn och berätta vad vi tänker när vi hör orden "muntlig kommunikation".

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Vi fortsätter med att se en kort film om kommunikation. Sedan ska vi diskutera några frågor.

Filmen heter "Liten film om kommunikation".
Den är gjord av nätverket Hjärna Tillsammans.

Du hittar filmen på Youtube:

https://www.youtube.com/watch?v=vFiEJtXZ_zg

🕒 Titta på filmen tillsammans: 4 minuter

– Vi ska nu diskutera filmen två och två, utifrån de här frågorna:

Fråga 1: Finns det något i filmen som du kan känna igen från ditt eget jobb?
Ge exempel.

Fråga 2: Hur hänger kommunikation och bemötande ihop?

Fråga 3: Vilka tal- och kommunikationssvårigheter har våra brukare?

🕒 Diskutera fråga 1–3 i par: 10 minuter

– Vi återsamlas för att berätta hur vi har diskuterat de första tre frågorna.

🕒 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

– Prata vidare i par och diskutera resten av frågorna.

Fråga 4: Berätta om en situation som du har varit med om, där språket har orsakat ett missförstånd eller ett problem.

Fråga 5: Vilka hjälpmedel använder du när du kommunicerar med brukare?

Fråga 6: Hur kan vi på jobbet utveckla vår egen muntliga kommunikation gentemot brukare?

🕒 Diskutera fråga 4–6 i par: 10 minuter

– Det är dags att återsamlas, och alla par ska få berätta något om sin diskussion. Vilken grupp vill börja?

🕒 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

Skillnaden mellan envägs- och tvåvägskommunikation

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Gör en övning i par, diskutera i mindre grupper, sammanfatta tillsammans.

Material: Bilderna på sidorna 13–14 här i handledningen. Pennor och papper att rita på.

Förbered: Kopiera eller skriv ut bilderna till övningen. Se till att det bara är en bild per papper! Visa inte bilderna för gruppen innan övningen startar.

– Välkomna till den här träffen, där vi ska prata om envägs- och tvåvägskommunikationens roll i vårddarbetet. Vi börjar med en presentationsrunda, så att alla får säga sitt namn och berätta kort vad vi vet om envägs- och tvåvägskommunikation.

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

Övning

– Vi ska nu göra en kort övning. Jag kommer att dela in er i par. Sätt er rygg mot rygg, och bestäm vem som är person 1 och vem som är person 2.

🕒 Alla placerar sig i par.

– Du som är person 1 får nu en bild, som du inte får visa för person 2. Din uppgift är att beskriva bilden för person 2.

– Person 2, du får ett tomt papper. Där ska du rita enligt beskrivningen som du får av person 1. Du har max 2 minuter på dig. Du får inte ställa några frågor, utan bara rita utifrån vad du hör.

– Nu sätter vi igång!

🕒 Övning i par: 5 minuter

– Nu har vi testat övningen utan att den som ritar fick ställa frågor. Det var alltså ett exempel på envägskommunikation. Nu ska vi göra övningen en gång till, men med frågor. Då är det tvåvägskommunikation.

Börja med att byta roller, så att person 1 ritar. Person 2 får en ny bild, och person 1 ett tomt papper. Gör likadant som förra gången, men nu får den som ritar ställa frågor för att kontrollera att hen har förstått rätt.

🕒 Övning i par: 5 minuter

– Nu får ni titta på era bilder och diskutera några frågor:

Fråga 1: Hur var det att rita utan att få ställa frågor?

Fråga 2: Vilken skillnad blev det när ni fick ställa frågor?

🕒 Diskutera fråga 1–2 i par: 5 minuter

– Vi återsamlas i helgrupp, och så får vi alla berätta vad vi tänkte om övningen och hur det gick.

🕒 Alla par presenterar sina tankar i helgrupp: 10 minuter

– Vi ska dela upp oss i par igen och diskutera några fler frågor:

Fråga 3: Hur kan du koppla ihop övningen i envägs- och tvåvägskommunikation med ditt arbete? Beskriv gärna några exempel på situationer som du har varit med om.

Fråga 4: Hur tror du att brukaren känner om en personal använder envägskommunikation, det vill säga inte lyssnar på brukaren eller låter hen ställa frågor?

Fråga 5: Hur kan du göra om en kollega använder envägskommunikation när hen pratar med en brukare?

🕒 Diskutera fråga 3–5 i par: 10 minuter

– Det är dags att berätta för varandra vad vi pratat om. Vilka vill börja?

🕒 Alla par presenterar sina tankar i helgrupp: 10 minuter

Avslutande reflektion

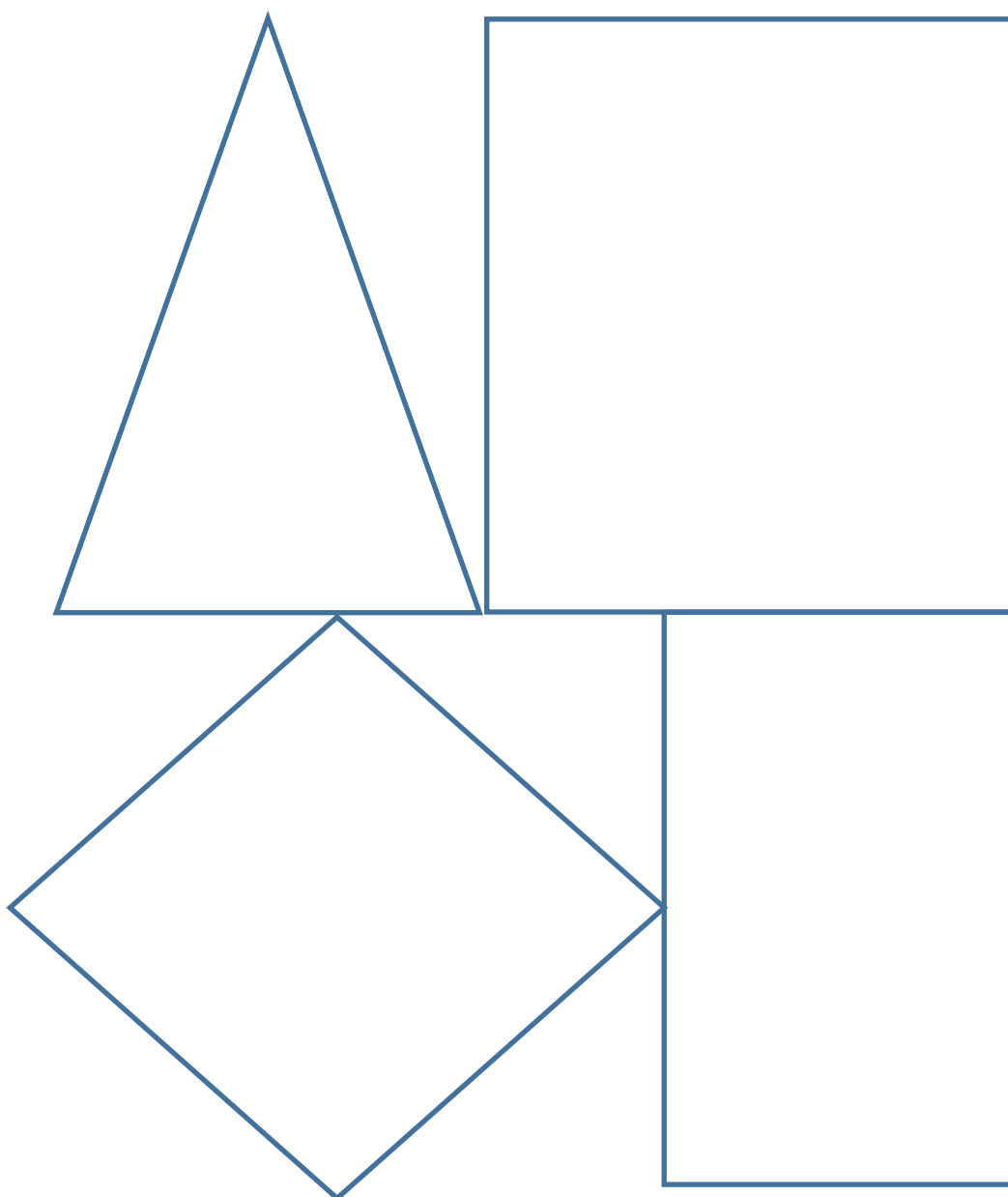
– Vi ska strax avsluta, men först ska vi berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen. Tack till er alla för att ni har varit med.

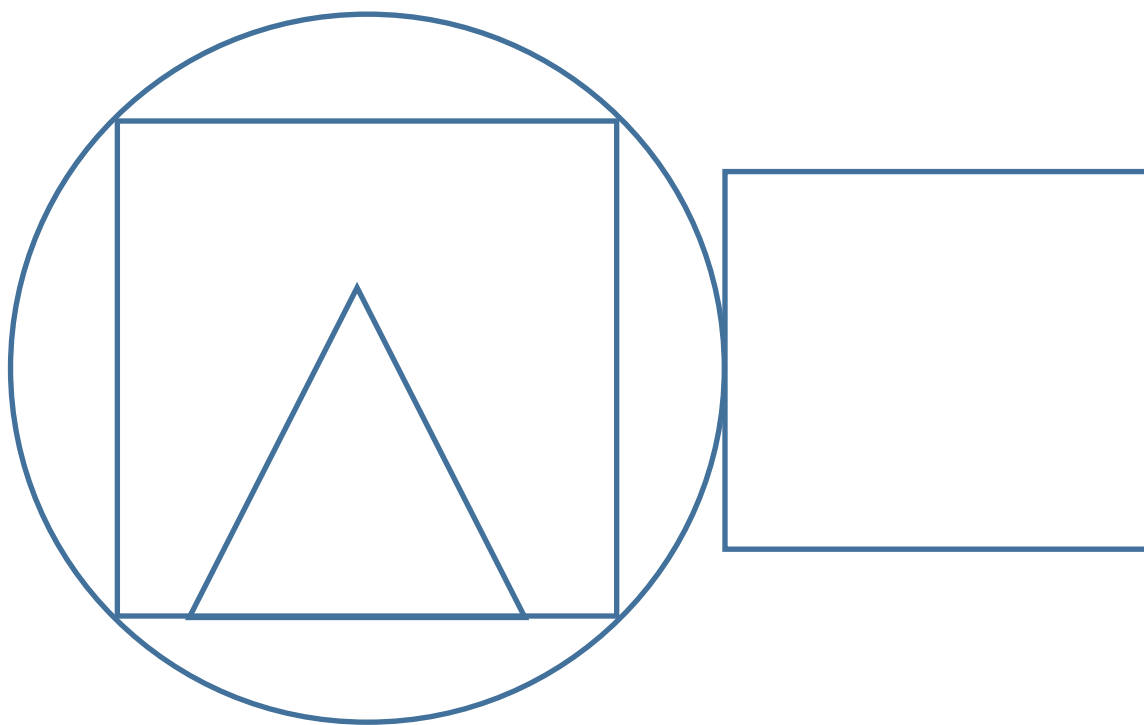
Bild 1 till övning om envägskommunikation

Skriv ut ensidigt!

Bild 2 till övning om tvåvägskommunikation

Skriv ut ensidigt!

Samtalsträff:

Förståelse för olika kulturer

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Titta på två korta filmer gemensamt, diskutera i mindre grupper, sammanfatta tillsammans.

– Välkomna till den här träffen, där vi ska prata om kultur och kulturkrockar. Vi börjar med en presentationsrunda, så att alla får säga sitt namn och berätta kort vad vi tänker på när vi hör ordet "kultur".

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Vi ska nu titta på en kort film tillsammans. Den handlar om vad vi alla har gemensamt.

Filmen heter "All that we share" och är gjord av danska TV2. Den finns bland annat på Youtube. De här länkarna leder till versioner med svensk text:

<https://www.tv4.se/klipp/va/20228145/se-rorande-filmen-som-gor-succe-pa-natet>

<https://www.youtube.com/watch?v=8wGpXADHKNo>

🕒 Titta på filmen tillsammans: 4 minuter

– Hur var filmen? Vi pratar i helgrupp. Ordet är fritt!

Fråga 1: Vad tyckte vi om filmen?

🕒 Diskutera fråga 1 i helgrupp: 5 minuter

– Nu ska vi dela upp oss i par för att diskutera några frågor.

Fråga 2: Vad är kultur? Och vad är kulturkrockar?

Fråga 3: Berätta för varandra om kulturkrockar som vi har varit med om.

🕒 Diskutera fråga 2 och 3 i par: 10 minuter

– Vi återsamlas i helgrupp, och varje par ger ett exempel på en kulturkrock.

🕒 Alla par presenterar sitt exempel i helgrupp: 5–10 minuter

– Det är dags att titta på ännu en kort film. Den handlar om vad kultur är.

Filmen heter "Vad är kultur?" och finns på Youtube-kanalen
YA-delegationen Arbetsplatslärande:

<https://www.youtube.com/watch?v=vlx1dg5eB44>

🕒 Titta på filmen tillsammans: 2 minuter

– Vi går tillbaka till våra par för att fortsätta diskutera.

Fråga 4: Vad var filmens viktigaste budskap, tycker du?

Fråga 5: Vi kommer alla från olika kulturer. Vilka tips har vi för att skapa en miljö där vi
alla känner oss bra bemötta och respekterade?

🕒 Diskutera fråga 4 och 5 i par: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Nu får varje par dela med sig av sitt bästa tips för att alla ska känna sig välkomna på
vår arbetsplats. Alla får också berätta vad vi tar med oss från den här träffen.
Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni
har varit med.

Samtalsträff:

Sekretess och tystnadsplikt

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Gemensam runda, diskutera i mindre grupper, sammanfatta tillsammans.

Material: Övningsexempel om sekretess och tystnadsplikt, sidorna 17–18 här i handledningen.

Förbered: Kopiera eller skriv ut övningsexemplen. Klipp isär så att det blir ett exempel per lapp.

– Välkomna till den här träffen, där vi ska prata om sekretess och tystnadsplikt. Vi börjar med en presentationsrunda, så att alla får säga sitt namn och berätta vad vi tänker på när vi hör orden "sekretess" och "tystnadsplikt".

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Vi fortsätter dagens träff med en runda där alla får svara på den här frågan:

Fråga 1: Varför finns sekretess för oss som arbetar inom vård och omsorg?

🕒 Runda i helgrupp: 5 minuter

Vad är sekretess?

All personal som arbetar i vård och omsorg arbetar under sekretess och har tystnadsplikt:

- Bara den personal som vårdar brukaren får ta del av informationen om den personen.
- Personalen får bara prata om brukare med de arbetskamrater som också vårdar samma person.

Sekretessen gäller alltid, både under arbetstid och under fritiden. Den gäller också när du har slutat ditt jobb och även när brukaren har avlidit.

Det finns mycket mer att veta om sekretess – be gärna er chef berätta.

– Nu ska vi få några övningsexempel att diskutera i par.

🕒 Diskutera övningsexempel i par: 10 minuter

– Nu ska vi lyssna på alla grupper presentationer. Ett par i taget ska få läsa upp sitt övningsexempel och berätta om sina svar. Alla andra får lyssna och sedan kommentera med egna tankar och erfarenheter.

🕒 Alla par presenterar sina svar i helgrupp, övriga kommenterar: 20 minuter

– Vi sätter oss nu två och två igen, för att diskutera en sista fråga:

Fråga 2: En brukare har sagt att personalen inte får lämna information till någon i familjen om att hon har cancer som inte går att bota. Hennes barn ringer ofta och är oroliga över hennes mående. Hur kan vi som personal bemöta deras oro på ett professionellt sätt utan att bryta mot sekretessen?

🕒 Diskutera fråga 2 i par: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi berätta det viktigaste som vi kom fram till i dag. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Övningsexempel om sekretess och tystnadsplikt

Skriv ut eller kopiera ensidigt. Klipp isär så att det blir ett exempel per lapp.

Mariam och Pelle jobbar på ett äldreboende. De har haft en svår dag på jobbet. En brukare avled. En annan brukare, Ali, svimmade i dagrummet. En anhörig som kom på besök var jättearg för att hennes mamma hade någon annans glasögon på sig.

Pelle och Mariam tar samma buss från jobbet. Bussen är fullsatt. De sitter bredvid varandra och börjar prata om Ali som svimmade.

Får de prata om Ali på bussen?

Mariam jobbar på ett äldreboende och kommer hem från jobbet sent en kväll. När hon kollar Facebook ser hon att en annan kollega, John, skrivit om allt som hänt på jobbet på dagen. Han skriver inte brukarnas namn, men han har lagt upp bilder där man tydligt ser brukarnas ansikten.

Får John göra så här?

Pelle jobbar på ett äldreboende. Han är på väg hem efter en dag på jobbet. I dag avled brukaren Axel, som Pelle var kontaktperson till. Dödsfallet var oväntat. Axels familj kom till boendet, och det var Pelle som tog hand om dem.

När Pelle kommer hem möter han sin granne i trappan. Grannen är vän med brukaren Axel som avled.

Grannen säger till Pelle:

– Jag hörde att Axel har avlidit. Är det sant?

Vad kan Pelle säga till grannen utan att bryta mot tystnadsplikten?

Susan jobbar på äldreboendet Solbacken och har en släkting som vårdas där, men på en annan avdelning än där hon jobbar.

Får Susan läsa släktingens journal och annan dokumentation?

Får personalen på släktingens avdelning berätta om släktingen för Susan?

Susan har tidigare jobbat på samma avdelning som Simon. Han var då kontaktperson för brukaren Anna. För två månader sedan bytte han avdelning och jobbar nu på en annan avdelning på samma boende.

En dag möter Susan Simon utanför boendet. Då frågar han:

– Hur är det med Anna nu?

Vad ska Susan svara?

Simon arbetar på ett äldreboende. Han är kontaktperson för brukaren John. John har diabetes, han har haft en stroke och han har halvsidig förlamning (hemiplegi). John har även en längre tid haft besvärlig hosta, och han har varit på röntgen. Läkaren har nu berättat för John att John har lungcancer. När John fått veta det säger han så här till Simon:

– Simon, berätta inte för min familj att jag har lungcancer, jag vill inte oroa dem.

Senare samma dag kommer Johns fru och dotter på besök.

Johns fru säger till Simon:

– Jag är så orolig för Johns hosta. Vet du vad den beror på?

Vad ska Simon svara?

Samtalsträff:

Telefonsamtal i vår yrkesroll

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Gemensam runda, diskutera i mindre grupper, sammanfatta tillsammans.

Material: Post-it-lappar och pennor.

– Välkomna till den här träffen, där vi ska prata om telefonsamtal. Vi börjar med en presentationsrunda, så att alla får säga sitt namn och berätta hur ofta vi använder telefonen i jobbet.

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Vi fortsätter dagens träff med att vi alla får skriva svar på följande fråga på varsin post-it-lapp. När vi är klara sätter vi upp lapparna på väggen.

Fråga 1: Vad tycker du om att prata i telefon på jobbet?

🕒 Skriv varsin lapp, sätt upp på väggen: 3 minuter

– Nu kan vi alla gå fram och läsa på lapparna.

🕒 Läs varandras lappar: 2 minuter

– Vi återsamlas i helgrupp för att diskutera nästa fråga:

Fråga 2: Vad tänker vi när vi ser varandras svar på fråga 1?

🕒 Diskutera fråga 2 i helgrupp: 5 minuter

– Vi ska dela upp oss i par och diskutera fråga 3.

Fråga 3: Berätta om ett svårt telefonsamtal och hur du hanterade det.

🕒 Diskutera fråga 3 i par: 5 minuter

– Vi återsamlas i helgrupp och berättar vad vi har pratat om.

🕒 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 5 minuter

– Vi fortsätter i par med frågorna 4 och 5.

Fråga 4: Den som ringer till vår arbetsplats behöver få veta vart hen har ringt och vem som svarar (namn och yrke). Hur gör vi det på ett professionellt sätt? Träna tillsammans! Turas om att vara den som svarar.

Fråga 5: Vad kan det ge för intryck om vi bara svarar ”hallå” när någon ringer?

🕒 Träna och diskutera fråga 4 och 5 i par: 10 minuter

– Vi återsamlas i helgrupp, och varje par väljer ut en sak ur diskussionen att berätta för hela gruppen.

🕒 Alla par presenterar en sak i helgrupp: 5 minuter

– Nu ska vi fortsätta med en övning i par, där vi får träna på hur vi kan säga när vi ringer telefonsamtal i jobbet.

Fråga 6: Du ska ringa till en anhörig för att brukarens glasögon har gått sönder. Du vill att den anhörige ska komma med ett annat par glasögon. Hur säger du när du ringer till den anhörige?

Fråga 7: Du ska ringa till färdtjänst för att beställa färdtjänst åt en brukare som ska åka till sin son. Brukaren ska vara hos sonen kl. 13.00 nu på söndag. Hur säger du när du ringer till färdtjänsten?

🕒 Gör övningen i fråga 6 och 7 i par: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi berätta vad som var det mest intressanta i dag. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

Muntlig rapport mellan kollegor

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Läs ett exempel, diskutera i mindre grupper, sammanfatta tillsammans.

– Välkomna till den här träffen, där vi ska prata om muntlig rapport. Vi börjar med en presentationsrunda, så att alla får säga sitt namn och berätta kort vad vi tycker är viktigt när man pratar med varandra på ett respektfullt sätt.

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Vi börjar med en påhittad exempelsituation. Vi läser den tillsammans, och uppgiften är att finna minst fem fel.

Exempel muntlig rapport

Tänk er följande situation: På ett äldreboende är det dags för tre av dagpersonalen att ge rapport till kvällspersonalen som är fyra personer. Klockan är 15.50 och dagpersonalen vill gå hem. Några sitter ner, men det finns inte stolar till alla så några får stå. Ett par av personalen håller på med sina mobiler. Det verkar inte vara någon som leder rapporten.

En ur dagpersonalen börjar med att säga att det inte har hänt så mycket under dagen, förutom att den nya brukaren har afasi. Sedan säger en annan att en säng behöver bytas ut hos en av brukarna. Den nya sängen behöver hämtas på en annan avdelning. Sedan kommer en tredje på att en anhörig har varit där och var arg, och att hen skulle komma tillbaka ikväll.

Slutligen frågar dagpersonalen om kvällspersonalen har några frågor. En i kvällspersonalen ser lite frågande ut, men vågar inte fråga vad afasi betyder.

När rapporten är avslutad är det ingen som har berättat att Lennart på rum 7 har fått en ny medicin samma dag. Och ingen har sagt att det nog luktade urinvägsinfektion inne hos Greta, och att hon kanske var lite extra förvirrad under dagen.

🕒 Läs texten och hitta minst fem fel: 10 minuter

– Vi fortsätter diskutera några frågor i par.

Fråga 1: Vad hade personalen kunnat göra bättre i exemplet?

Fråga 2: Varför ska vi rapportera till varandra?

Fråga 3: Vad kan vara svårt med att ge rapport?

🕒 Diskutera fråga 1–3 i par: 10 minuter

– Det är dags att återsamlas för att presentera vad vi pratat om.

🕒 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

– Vi fortsätter att diskutera i par.

Fråga 4: Vilka regler och rutiner har vi när vi ger rapport?

Fråga 5: Hur ska man sitta när man ger rapport? Vilken roll spelar möblering, kroppsspråk och ögonkontakt, tror ni?

Fråga 6: Hur kan vi skapa ett klimat där vi alla vågar fråga när vi inte förstår?

🕒 Diskutera fråga 4–6 i par: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Vi återsamlas i helgrupp. Vi ska strax avsluta, men först ska vi berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

Att bedöma hälsotillstånd 1

– se, lyssna, känna

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Gemensam runda, diskutera i par och i helgrupp, sammanfatta tillsammans.

Material: Post-it-lappar och pennor.

Det är bra om sjuksköterskan eller chefen är med. Om det inte är möjligt, så skriv ned de frågor som kommer upp. Ta sedan upp frågorna med sjuksköterskan eller chefen efter träffen.

– Välkomna till den här träffen där vi ska prata om hur vi vet om någon inte mår bra. Vi börjar med en presentationsrunda så att vi alla får presentera oss. Vi ska också få berätta kort om vi tycker att det är lätt eller svårt att bedöma hur någon mår. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Även om man har en sjukdom eller en funktionsnedsättning kan man känna att man mår bra. Det är olika för olika personer. Vi ska fortsätta att diskutera hur det brukar vara för våra brukare.

Fråga 1: Hur mår era brukar när de mår bra?

🕒 Runda i helgrupp: 5 minuter

– Vi fortsätter två och två:

Fråga 2: Vilka symtom kan en brukare ha som inte verkar må bra? Skriv på post-it-lappar, ett symtom per lapp. Skriv ungefär 10 lappar per par. Sätt sedan upp lapparna på en vägg.

🕒 Skriv symtom, sätt upp lappar: 5 minuter

– Nu är det dags att återsamlas. Vi ska nu hjälpas åt att sortera lapparna i tre kategorier, utifrån hur vi kan upptäcka symtomen.

Fråga 3: Vilka symtom kan vi se? Vilka symtom kan vi höra? Vilka symtom kan vi känna? Sätt ihop de lappar som hör ihop.

 Sortera lapparna tillsammans: 5 minuter

– Vi fortsätter i helgrupp och tittar på lapparna.

Fråga 4: Vad tänker vi när vi ser alla lappar med symtom?

 Diskutera i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags för några diskussionsfrågor kopplade till dagens ämne. Vi fortsätter två och två.

Fråga 5: Varför är det viktigt att vi som vårdpersonal kan bedöma hur en brukare mår?

Fråga 6: När behöver du kontakta sjuksköterskan?

Fråga 7: Hur kan du förklara för sjuksköterskan att en brukare inte mår som vanligt? Ge gärna exempel.

 Diskutera fråga 5–7 i par: 10 minuter

– Det är dags att återsamlas igen så att vi alla får berätta vad vi har diskuterat i våra par.

 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi alla få berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

Att bedöma hälsotillstånd 2 – smärta, andning, rörlighet och tal

Tidsåtgång: ca 60–65 minuter

Upplägg: Läs fallbeskrivningar, diskutera i par, sammanfatta tillsammans.

Material: Post-it-lappar och pennor.

Det är bra om sjuksköterskan eller chefen är med. Om det inte är möjligt, så skriv ned de frågor som kommer upp. Ta sedan upp frågorna med sjuksköterskan eller chefen efter träffen.

– Välkomna till den här träffen där vi ska prata om hur vi bedömer och beskriver smärta, andning, rörlighet och tal hos någon som inte mår bra. Vi börjar med en presentationsrunda så att vi alla får presentera oss. Vi ska också få berätta kort vad vi tänker om vårt ansvar att vara uppmärksamma på hur brukarna mår.

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Nu fortsätter vi två och två. Vi ska läsa en fallbeskrivning om Maryam och sedan diskutera den.

Exempel Maryam, del 1

Maryam är 87 år och vårdas där du jobbar. Hon har ramlat och ligger på golvet. Hon är vaken men har svårt att hitta orden. Din känsla är att Maryam har mycket ont.

Fråga 1: Hur kan vi märka att Maryam har ont, om hon inte kan prata? Hur tror du att hon ser ut? Hur tror du att hon låter?

Fråga 2: Maryam har ont och vi ska rapportera detta till sjuksköterskan. Vilka ord kan vi använda för att beskriva Maryams smärta för sjuksköterskan?

 Läs fallbeskrivningen och diskutera fråga 1–2 i par: 10 minuter.

– Vi återsamlas för att berätta vad vi har diskuterat. Nu får vi i varje par berätta vad vi diskuterat.

 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

– Vi fortsätter med fallbeskrivningen om Maryam, och diskuterar den i samma par.

Exempel Maryam, del 2

En annan dag får Maryam besök av en bekant som har stark parfym. När du kommer in i lägenheten märker du att det piper när Maryam andas och att hon har svårt att andas.

Fråga 3: Hur ser Maryam ut nu när hon andas?

Fråga 4: Vilka ord använder du när du beskriver Maryams andning för sjuksköterskan?

Fråga 5: På vilka olika sätt kan en person ha svårt att andas?

 Läs fallbeskrivningen och diskutera fråga 3–5 i par: 10 minuter

– Vi återsamlas för att berätta vad vi har diskuterat. Nu får vi i varje par berätta vad vi diskuterat.

 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

– Vi fortsätter i våra par, med en ny fallbeskrivning.

Exempel Allan

Maryams granne Allan, 94 år, ramlar i badrummet. När han försöker resa sig upp har han svårt att stödja på höger fot, och hans högra arm hänger. Han försöker förklara något, men hans tal är sluddrigt.

Fråga 6: Sjuksköterskan ber dig ringa 112 och be om en ambulans. Vad säger du till operatören som svarar på 112?

🕒 Läs fallbeskrivningen och diskutera fråga 6 i par: 5 minuter.

– Vi återsamlas för att ge exempel på hur vi kan säga när vi ringer till 112.

🕒 Alla par ger varsitt exempel i helgrupp: 5 minuter

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi alla få berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 5–10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

SBAR – att rapportera strukturerat

Tidsåtgång: ca 60–65 minuter

Upplägg: Titta på en film, diskutera i mindre grupper, läs en dialog, sammanfatta tillsammans.

Material: Post-it-lappar och pennor.

Förbered: Testa utrustning för att visa film.

Det är bra om sjuksköterskan eller chefen är med. Om det inte är möjligt, så skriv ned de frågor som kommer upp. Ta sedan upp frågorna med sjuksköterskan eller chefen efter träffen.

– Välkomna till den här träffen där vi ska prata om modellen SBAR och hur vi kan använda den när vi rapporterar muntligt. SBAR står för Situation, Bakgrund, Aktuellt och Rekommendation. Det används som stöd för att ge en tydlig muntlig rapport. Vi ska snart se en film som förklarar mer om SBAR. Men vi börjar med en presentationsrunda så att vi alla får presentera oss. Vi ska också få berätta kort om vi tycker att det är lätt eller svårt att rapportera till sjuksköterskan eller annan HSL-personal.

 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

Filmen heter "SBAR – strukturerad kommunikation" och är gjord av Vänersborgs kommun. Den finns på Youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=poqu7nuiWSI>

 Titta på filmen tillsammans: 5 minuter

– Nu ska vi prata två och två utifrån filmen som vi såg.

Fråga 1: Ge exempel på en situation i ditt jobb när man skulle kunna använda SBAR så som de gjorde i filmen.

Fråga 2: Tänk dig att brukaren Kalle på rum 5 har ont i huvudet, mår illa och har feber. Du ska nu ringa till sjuksköterskan och rapportera. Testa att presentera dig och berätta om Kalles aktuella situation enligt S i SBAR som de gjorde i filmen. Turas om.

Fråga 3: Varför behöver man berätta om bakgrunden innan den aktuella situationen?

Fråga 4: Vem känner bäst till bakgrunden för brukarna där du jobbar?

 Diskutera fråga 1–4 i par: 10 minuter

– Det är dags att återsamlas, och alla par får berätta vad vi diskuterat.

 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

– Vi fortsätter två och två. Nu ska vi testa att läsa en dialog mellan undersköterskan Karin och distriktssköterskan Fatheme högt. Sedan byter vi roller och läser en gång till.

Situation: – Hej, det är Karin Svensson, undersköterska i hemtjänsten, och jag ringer dig om Mona Larsson som bor på Storgatan. Hon har personnummer 341010-1244. Hon har ramlat hemma.

– Ja hej, distriktssköterska Fatheme här. Berätta vad som har hänt.

Bakgrund: – Mona har tillsyn på morgonen och då brukar vi hjälpa henne med medicin och ge henne frukost. Annars klarar hon sig ju bra.

Aktuellt: – Nu när jag kommer hit ligger hon i hallen på golvet och säger att hon har ont i armen.

Distriktssköterskan svarar:

Rekommendation: – Ja, det låter som att jag behöver titta till Mona. Stanna där så kommer jag om cirka 10 minuter! Ok?

Karin svarar: – Tack, jag stannar här.

 Läs dialogen i par: 5 minuter.

Om ni vill kan ni gärna hitta på egna dialoger och rollspela med varandra. Då kan ni inspireras av det här exemplet.

– Vi återsamlas i helgrupp. Nu kör vi en runda om vad vi tycker om att rapportera på det här sättet. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

 Runda i helgrupp: 5 minuter

– Nu ska vi prata två och två om en fråga till, och skriva förslag på post-it-lappar som vi sätter upp på väggen.

Fråga 5: Hur kan vi bli bättre på att använda SBAR på vår arbetsplats?

 Prata i par, skriv förslag på lappar, sätt upp på väggen: 5 minuter

– Vi återsamlas i helgrupp. Nu tittar vi på lapparna och pratar om vilka förslag och idéer vi har.

 Diskussion i helgrupp: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi alla få berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

 Avslutande runda i helgrupp: 5–10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

Skriftlig dokumentation

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Läs ett exempel, diskutera i mindre grupper, sammanfatta tillsammans.

– Välkomna till den här träffen, där vi ska prata om skriftlig dokumentation. Vi börjar med en presentationsrunda, så att alla får säga sitt namn och berätta kort vad vi tycker om att dokumentera på jobbet.

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Vi fortsätter med ett påhittat exempel som handlar om Elsa. Vi delar in oss två och två, läser exemplet och diskuterar vad som är viktigt att dokumentera.

Exempel Elsa, del 1

Elsa bor ensam i en tvårumslägenhet. Hon har nyligen blivit utskriven från sjukhuset efter en höftfraktur och behöver hjälp med vardagliga aktiviteter som personlig hygien, påklädning och matlagning. Hon tycker bäst om sina gröna klänningar, älskar att läsa Svensk Damtidning och brukar vilja bjuda dig på kaffe.

Elsa har svårt att röra sig och är beroende av rullstol för att ta sig runt. Hon känner sig orolig och osäker när hon går till toaletten, och hon är rädd för att falla. Elsa har också svårt att komma ihåg att ta sina mediciner i rätt tid.

Fråga 1: Vad är viktigt att dokumentera om Elsa?

🕒 Diskutera fråga 1 i par: 5 minuter

– Vi återsamlas och alla par får berätta vad de har tänkt om dokumentationen om Elsa.

🕒 Alla par presenterar sina tankar i helgrupp: 5 minuter

– Vi ska nu diskutera några frågor två och två:

Fråga 2: Varför ska vi dokumentera?

Fråga 3: Vem får läsa det vi skriver?

Fråga 4: Vilka regler och rutiner finns för hur vi ska dokumentera?

Fråga 5: Vilka former av dokumentation finns på vårt jobb?

🕒 Diskutera fråga 2–5 i par: 10 minuter

– Vi samlas igen och presenterar våra svar på en av frågorna, fråga 3.

🕒 Alla par presenterar sin diskussion om fråga 3 i helgrupp: 5 minuter

– Vi läser fortsättningen på exemplet om Elsa, två och två. Sedan diskuterar vi de tre sista frågorna.

Exempel Elsa, del 2

När du kommer hem till Elsa hittar du henne på golvet. Hon har hasat ner från rullstolen och sitter på golvet. Hon är oskadd men jättearg, och säger att hon har klagat på rullstolen flera dagar till dina kollegor. Hon kastar en blomvas i väggen av ilska, men sedan lugnar hon ner sig och är glad för att du hjälper henne. När du tittar i dokumentationen ser du ingen anteckning om rullstolen.

Fråga 6: Ge ett förslag på hur du skulle dokumentera situationen hos Elsa.

Fråga 7: Hur skriver du när det är ett känsligt eller intimt ämne du ska skriva om, till exempel när Elsa blev arg och kastade saker?

Fråga 8: Vad kan vi göra om vi märker att en kollega dokumenterar på ett konstigt sätt eller har glömt att dokumentera, som i exemplet?

🕒 Diskutera fråga 6–8 i par: 10 minuter

– Vi återsamlas i helgrupp och alla par får berätta hur de hade dokumenterat.

🕒 Alla par presenterar sina tankar i helgrupp: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi berätta vad som var det viktigaste under den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

Vård i livets slutskede – våra tankar och erfarenheter

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Titta på en film, gemensam runda, diskutera i par, sammanfatta tillsammans.

Förbered: Testa utrustningen för att visa film.

Det är bra om sjuksköterskan eller chefen är med. Om det inte är möjligt, så skriv ned de frågor som kommer upp. Ta sedan upp frågorna med sjuksköterskan eller chefen efter träffen.

– Välkomna till den här träffen där vi ska prata om palliativ vård och vård i livets slutskede. Den vården kan se olika ut beroende på vem som får den och vem som ger den. Det här är svåra frågor och det är viktigt och fint att få diskutera tillsammans. Vi börjar med en presentationsrunda så att vi alla får presentera oss. Vi ska också få berätta kort vad vi själva tänker om att vårda personer i livets slutskede.

 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

Läs texten högt:

Vad är palliativ vård i livets slutskede?

Palliativ vård är lindrande vård och behandling som är inriktad på sjukdomar som inte går att bota. Det huvudsakliga målet är att lindra patientens smärta och andra symtom.

Vård i livets slutskede ges till patienter under deras sista tid i livet.

– Nu ska vi tillsammans titta på Lalehs musikvideo för låten *En stund på jorden*.
Fundera på vad du tror att hon sjunger om

Musikvideon för *En stund på jorden* finns bland annat på Youtube:

[Laleh – En stund på jorden \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)

🕒 Titta på filmen tillsammans: 5 minuter

– Nu ska vi prata två och två om några frågor:

Fråga 1: Vad tror du är viktigt för en person som får vård i livets slutskede?

Fråga 2: Hur skulle du vilja att personalen bemötte och vårdade någon som du känner, till exempel en vän eller anhörig?

Fråga 3: Tror du att religion eller kultur skulle kunna påverka din väns eller anhörigas önskemål om vården?

🕒 Diskutera fråga 1–3 i par: 10 minuter

– Vi återsamlas så att vi alla får berätta vad vi har diskuterat i våra par.

🕒 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

– Nu fortsätter vi våra diskussioner två och två.

Fråga 4: Tror du att personalens egna värderingar kan påverka hur de utför vård i livets slutskede?

Fråga 5: Finns det något som du tycker är fel eller konstigt med vård i livets slutskede i Sverige?

Fråga 6: Hur tycker du att en professionell palliativ vård i livets slutskede ska vara?

🕒 Diskutera fråga 4–6 i par: 10 minuter

– Det är dags att återsamlas igen så att vi alla får berätta vad vi har diskuterat i våra par.

🕒 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi alla få berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

🕒 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

Vård i livets slutskede

– vårdplan och åtgärder

Tidsåtgång: ca 60 minuter

Upplägg: Läs fallbeskrivningar, diskutera i par, sammanfatta tillsammans.

Det är bra om sjuksköterskan eller chefen är med. Om det inte är möjligt, så skriv ned de frågor som kommer upp. Ta sedan upp frågorna med sjuksköterskan eller chefen efter träffen.

– Välkomna till den här träffen där vi ska prata om hur vi vårdar personer i livets slutskede. Vi börjar med en presentationsrunda så att vi alla får presentera oss. Vi ska också få berätta kort vad vi själva tänker om att ge vård i livets slutskede.

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Tack allihopa. Vi fortsätter med att läsa en fallbeskrivning där vi får följa Oscar som bor på ett äldreboende.

Exempel Oscar

Oscar är 89 år och svårt sjuk i obotliga sjukdomar. Läkaren har haft ett brytpunktssamtal med Oscar och hans dotter Lisa. Nu har Oscar fått en vårdplan om palliativ vård, där det framgår vilka vårdåtgärder han ska få.

I Oscars vårdplan står det att hans symtom främst är andnöd, smärta, oro och ångest. Det står också att hans personliga önskemål är att han inte vill läggas in på sjukhus, att personalen ska finnas tillgänglig för samtal och att han gärna vill lyssna på lugnande musik.

🕒 Läs texten högt i helgrupp: 5 minuter

– Nu ska vi prata två och två om några frågor:

Fråga 1: Vad vet du om brytpunktssamtal?

Så här kan man förklara vad ett brytpunktssamtal är. Vänta gärna med att visa förklaringarna tills alla par har börjat diskutera fråga 1.

Ett brytpunktssamtal är ett samtal mellan en läkare och en patient när patienten befinner sig i livets slutskede och patientens sjukdom inte går att bota. Läkaren berättar då att syftet med den fortsatta vården är att lindra symtomen och att ge patienten största livskvalitet. Ibland är även en anhörig och en undersköterska med vid samtalet.

Fråga 2: Vilka frågor tror du att Oscar och hans dotter kan ställa efter brytpunktssamtalet?

Fråga 3: Vad gör du om du inte kan svara på alla frågor som Oscar och Lisa har efter brytpunktssamtalet?

Fråga 4: Om Oscar inte kan berätta själv, hur kan du då märka att han har svårt att andas, har ont eller känner oro?

 Diskutera fråga 2–4 i par: **10 minuter**

– *Vi återsamlas för att berätta vad vi har diskuterat. Nu får vi i varje par berätta vad vi har pratat om.*

 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: **10 minuter**

– *Nu är det dags för några diskussionsfrågor kopplade till vård i livets slutskede. Vi fortsätter två och två.*

Fråga 5: Har du något eget exempel på en situation kopplad till vård i livets slutskede?

Fråga 6: Hur tror du att det skiljer sig när man vårdar en person som har brutit ett ben och när man vårdar någon som får palliativ vård?

Fråga 7: Hur kan vi utveckla arbetet med vård i livets slutskede på vår arbetsplats?

 Diskutera fråga 5–7 i par: **10 minuter**

– *Det är dags att återsamlas igen. Nu får alla par berätta om vad vi har svarat på fråga 7, om hur vi kan utveckla arbetet med vård i livets slutskede på vår arbetsplats.*

 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: **10 minuter**

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi alla få berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

 Avslutande runda i helgrupp: 10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Samtalsträff:

Vård i livets slutskede – när döden inträffar

Tidsåtgång: ca 60–65 minuter

Upplägg: Läs fallbeskrivningar, diskutera i par, sammanfatta tillsammans.

Det är bra om sjuksköterskan eller chefen är med. Om det inte är möjligt, så skriv ned de frågor som kommer upp. Ta sedan upp frågorna med sjuksköterskan eller chefen efter träffen.

– Välkomna till den här träffen där vi ska prata om vård i livets slutskede och vård när döden har inträffat. Vi börjar med en presentationsrunda så att vi alla får presentera oss. Vi ska också få berätta kort vad vi tänker om att jobba nära döende patienter och deras anhöriga.

🕒 Presentationsrunda i helgrupp: 5 minuter

– Tack allihopa. Vi fortsätter med att läsa en fallbeskrivning om Oscar.

Exempel Oscar, del 1

Oscar är 89 år och vårdas med palliativ vård. Han har börjat andas oregelbundet, han kissar inte alls, läpparna är torra och benen börjar bli bleka och lite blåfärgade. Han rör sig oroligt i sängen. Han är inte kontaktbar, och hans dotter Lisa är ledsen och orolig.

🕒 Läs texten högt i helgrupp: 5 minuter

– Nu ska vi prata två och två om vad vi som personal kan göra i den situationen:

Fråga 1: Hur bemöter du Oscar?

Fråga 2: Hur kan du hjälpa Oscar med munvård och annan vård nu?

Fråga 3: Hur bemöter du Lisa? Vilket stöd kan du ge henne?

Fråga 4: Vad kan Lisa göra för sin pappa Oscar?

🕒 Diskutera fråga 1–4 i par: 10 minuter

– *Det är dags att återsamlas, och alla par ska få berätta något om sin diskussion.*

🕒 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

– *Nu fortsätter vi med berättelsen om Oscar. Vi läser högt tillsammans.*

Exempel Oscar, del 2

Oscar börjar bli så dålig att sjuksköterskan och chefen sätter in vak. Vi i personalen ska turas om att sitta vid Oscars sida och stötta Lisa. Dagen därpå avlider Oscar, och en läkare konstaterar dödsfallet. Vi tar hand om Oscar enligt de rutiner som finns.

🕒 Läs texten högt i helgrupp: 5 minuter

– *Vi fortsätter att diskutera två och två:*

Fråga 5: När vi är klara i rummet vill Lisa komma in och ta ett sista farväl av sin pappa. Hon har aldrig sett en död person förut.

- Hur kan du stötta Lisa?
- Vilka frågor tror du att Lisa har?
- Vem kan du be om hjälp om det känns svårt att stötta Lisa i den här situationen?

Fråga 6: Finns det något som känns svårt med att bemöta anhöriga i den här situationen? Dela gärna med dig av dina egna erfarenheter. **Obs! Tänk på att inte bryta tystnadsplikten.**

🕒 Diskutera fråga 5–6 i par: 10 minuter

– *Det är dags att återsamlas igen, så att vi alla får berätta vad vi har diskuterat i våra par.*

🕒 Alla par presenterar sin diskussion i helgrupp: 10 minuter

Avslutande reflektion

– Vi ska strax avsluta, men först ska vi alla få berätta vad vi tar med oss från den här träffen. Varsågod att börja, du som sitter närmast.

 Avslutande runda i helgrupp: 5–10 minuter

– Nu är det dags att avsluta den här träffen, och jag vill tacka er alla för att ni har varit med.

Citat från tidigare utvärderingar

"Den är bra. Man vakna till. Man lära sig mycket av att diskutera varandra."

"Det var intressant och roligt sätt att få information på."

"Det är jättebra. Man kan använda erfarenhet av kollegor som har jobbat länge."

"Det var väldigt bra, på grund av att man får lyssna och se vad andra tänker och tycker också man lär sig mer."

Materialet *Prata om jobbet* ägs och förvaltas av föreningen Vård- och omsorgscollege. Det har tagits fram i nära samarbete med arbetsplatser, av Maja Nordström, lärare i svenska som andraspråk, och Eva Widman Röjerås, vårdlärare, båda från Uppsala kommun.

Prata om jobbet har finansierats med främjandemedel från Arbetsförmedlingen 2023. Materialet uppdaterades 2024 med hjälp av främjandemedel.